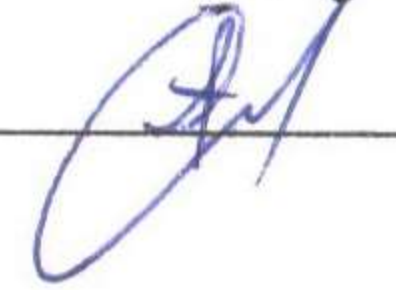

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БІОЛОГІЇ, ГЕОГРАФІЇ ТА ЕКОЛОГІЇ
КАФЕДРА ГЕОГРАФІЇ ТА ЕКОЛОГІЇ**

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри географії
та екології
протокол № 2 від 09.09.2020 р.
в.о. завідувача кафедри
 (Давидов О.В.)

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЛАНДШАФТОЗНАВСТВО

Освітня програма Географія
Спеціальність 106 Географія
Галузь знань 10 Природничі науки

Херсон 2020

1. Опис курсу

Назва освітньої компоненти	Ландшафтознавство
Тип курсу	Обов'язкова компонента
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Кількість кредитів/годин	3 кредити / 90 годин
Семестр	IV семестр
Викладач	Ірина Охременко (Iryna Okhremenko), доцент, кандидат географічних наук, доцент кафедри https://orcid.org/0000-0001-9659-9043
Посилання на сайт	http://ksuonline.kspu.edu/course/view.php?id=3216
Контактний телефон, месенджер	(0552)326717 +380954030247 Viber
Email викладача:	i.v.okhremenko@ukr.net
Графік консультацій	Понеділок, 15:00-16:00, ауд. 621 або за призначеним часом
Методи викладання	лекційні заняття, практичні роботи, презентації, тестові завдання, індивідуальні завдання
Форма контролю	диференційований залік

2. Анотація дисципліни:

Освітня компонента включає теми, пов'язані з теоретичними та прикладними основами ландшафтознавства. Особливу увагу приділено результатам новітніх наукових досліджень у ландшафтознавчій галузі.

Курс є фундаментальним для фахівця-географа.

3. Мета та завдання дисципліни:

Мета дисципліни: пізнання методологічних основ ландшафтознавства, формування уявлення про ландшафтну сферу та її структурні елементи як нелінійні системи, у яких антропогенні геосистеми є, поряд з іншими, одними із компонентів цілого.

Завдання:

теоретичні: вивчення системно-синергетичних основ організації ландшафтної сфери; природних та природно-антропогенних компонентів як складових ієрархічних цілісних геосистем; закономірностей просторово-часової диференціації (інтеграції) геосистем різного рівня організації; природно-господарських систем як структурних одиниць сучасної ландшафтної сфери; різних типів ландшафтних моделей;

практичні: оволодіння методичними прийомами ландшафтних досліджень; набуття умінь та навичок добору та практичної реалізації ландшафтних досліджень (ландшафтне профілювання, ландшафтне картографування тощо).

4. Програмні компетентності та результати навчання

Після успішного завершення дисципліни здобувач формуватиме наступні програмні компетентності та результати навчання:

Загальні компетентності:

ЗК 3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Спеціальні (фахові) компетентності:

ФК 1. Здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії і складу природи і суспільства.

ФК 2. Здатність застосовувати базові знання фізики, хімії, геології, екології, математики, інформаційних технологій тощо при вивченні географічної оболонки.

ФК 5. Здатність аналізувати склад і будову геосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.

ФК 7. Знання і використання специфічних для географічних наук теорій, парадигм, концепцій та принципів відповідно до спеціалізації.

ФК 10. Здатність ідентифікувати та класифікувати відомі і реєструвати нові об'єкти у географічній оболонці, їх властивості та притаманні ним процеси.

ФК 11. Здатність доцільно і критично використовувати географічні поняття, концепції, парадигми, теорії, ідеї, принципи для пояснення письмовими, усними та візуальними засобами явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, державному, в межах України, локальному).

ФК 14. Здатність розуміти та пояснювати особливості фізико-географічних об'єктів у геосферах, взаємозв'язки у ландшафтах та біогеоценозах.

Програмні результати навчання:

ПР 1. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в галузі географічних наук.

ПР 4. Використовувати інформаційні технології та картографічні моделі в галузі географічних наук.

ПР 6. Визначати основні характеристики, процеси, історію і склад географічної оболонки.

ПР 7. Застосовувати моделі, методи і дані суміжних дисциплін (фізика, хімія, геологія, екологія, математика, інформаційні технології тощо) при вивченні природних процесів формування і розвитку геосфер.

ПР 9. Виконувати дослідження ландшафтної оболонки за допомогою кількісних методів аналізу.

ПР 10. Аналізувати склад і будову ландшафтної оболонки (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.

5. Обсяг курсу на поточний навчальний рік

Кількість кредитів/годин	Лекції (год.)	Практичні заняття (год.)	Самостійна робота (год.)
3/ 90	18	16	56

6. Ознаки курсу

Рік викладання	Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Обов'язкова/ вибіркова компонента
2020/2021	4	106 Географія	2	обов'язкова

7. Технічне й програмне забезпечення (обладнання)

Ноутбук, персональний комп'ютер, мобільний пристрій (телефон, планшет) з підключенням до Інтернет для: комунікації та опитувань; виконання домашніх завдань; виконання завдань самостійної роботи; проходження тестування (поточний, підсумковий контроль).

Програмне забезпечення для роботи з освітнім контентом дисципліни та виконання передбачених видів освітньої діяльності: Програмне забезпечення MS Windows XP; Internet Explorer; WinRAR; Adobe Reader 9.

8. Політика курсу

Організація навчального процесу здійснюється на основі кредитно-модульної системи відповідно до вимог Болонського процесу із застосуванням модульно-рейтингової системи оцінювання успішності студентів. Зараховуються бали, набрані при поточному оцінюванні, самостійній роботі та бали підсумкового оцінювання. При цьому обов'язково враховується присутність студента на заняттях та його активність під час практичних робіт.

Недопустимо: пропуски та запізнення на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття (крім випадків, передбачених навчальним планом та методичними рекомендаціями викладача); списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставленого завдання, наявність незадовільних оцінок за 50% і більше зданого теоретичного і практичного матеріалу.

9. Схема курсу

Тиждень, дата, години (вказується відповідно до розкладу навчальних занять)	Тема, план	Форма навчального заняття, кількість годин (аудиторної та самостійної роботи)	Список рекомендованих джерел (за нумерацією розділу 11)	Завдання	Максимальна кількість балів
Змістовий модуль 1. <i>Методологічні основи ландшафтознавства</i>					
http://www.kspu.edu/About/Facult	1. <u>Методологія ландшафтознавства.</u> Філософський базис, теоретичні положення,	Лекція - 2 год., практичне /	1-8, 15, 16, 18-	Підготувати конспект	1

y/Faculty of biology geografeol/FBGE for students.aspx	<p>об'єкт та предмет ландшафтознавства. Поняття «ландшафтна сфера». Методи дослідження. Значення сучасної ландшафтної науки. Місце в системі наук. Етапи розвитку ландшафтної географії.</p>	<p>семінарське заняття - 1 год./самостійна робота – 5 год.</p>	25	<p>лекції</p> <p>Виконати завдання практичних / семінарських робіт</p> <p>Здати теоретичний матеріал з теми</p>	<p>1</p> <p>5</p>
	<p>2. <u>Системно-синергетична парадигма як основа сучасної ландшафтної науки.</u> Загальнонаукове уявлення про системи. Поняття «система». Властивості цілісності: відокремленість, стійкість, структурність, організація, ієрархічність, взаємозв'язок з навколишнім середовищем. Синергетичні властивості систем: самоорганізація, нелінійність, дисипативність. Становлення синергетичної концепції. Системний підхід. Системний аналіз. Поняття «геосистема», «геоекосистема».</p>	<p>Лекція - 2 год., практичне / семінарське заняття - 1 год./самостійна робота – 7 год.</p>	5-7, 14, 18-25	<p>Підготувати конспект лекції</p> <p>Виконати завдання практичних / семінарських робіт</p> <p>Здати теоретичний матеріал з теми</p>	<p>1</p> <p>1</p> <p>5</p>
	<p>3. <u>Природна геосистема як сукупність природних компонентів.</u> Поняття «компонент ландшафту», «компонент ландшафтної сфери». Властивості компонентів.</p>	<p>Лекція - 2 год., практичне заняття - 4 год./самостійна робота – 5 год.</p>	5-7, 10-12, 14, 15, 18-25	<p>Підготувати конспект лекції</p> <p>Виконати завдання практичної</p>	<p>1</p> <p>4</p>

				роботи Здати теоретичний матеріал з теми	4
	<p>4. <u>Ієрархія геосистем та морфологічна структура ландшафту.</u> Основні організаційні рівні геосистем: планетарний, регіональний, топологічний. Морфологічні одиниці ландшафту: фація, (під)урочище, місцевість. Існуючі класифікації морфологічних одиниць. Співвідношення понять «фація» та «елементарний геохімічний ландшафтний комплекс». Загальне та регіональне розуміння терміну «ландшафт». Співвідношення індивідуальних та типологічних ландшафтних одиниць. Вертикальні та горизонтальні межі ландшафтних систем.</p>	Лекція - 2 год., практичні заняття - 4 год./ самостійна робота – 9 год.	1-8, 15, 16, 18-25	Підготувати конспект лекції Виконати завдання практичної роботи Здати теоретичний матеріал з теми	1 7 6
Змістовий модуль 2. <i>Хорологічні та хронологічні закономірності ландшафтної сфери. Природні комплекси Землі</i>					
http://www.kspu.edu/About/Faculty/Faculty_of_biology_geograficol/FBGE_for_students.aspx	<p>1. <u>Закономірності диференціації ландшафтної сфери.</u> Систематика природних ландшафтів Землі. Просторова диференціація геосистем. Зональність, азональність, інтразональність. Ландшафтні рівні, пояси, яруси, зони. Фізико-географічне районування та ландшафтна структура регіонів. Принципи районування: територіальної єдності, генетичний, комплексності, відносної однорідності.</p>	Лекція - 2 год., практичні заняття – 6 год. / самостійна робота – 6 год.	5-7, 19-25	Підготувати конспект лекції Виконати завдання практичних робіт Здати теоретичний матеріал з теми	1 16 5

	<p>2. <u>Функціонування та динаміка геосистем.</u> Енергетичні фактори функціонування. Процеси функціонування: фізико-механічні, хімічні, біогеохімічні, біологічні. Біогеохімічний колооберт. Біопродуктивність ландшафтів. Геофізичні та геохімічні особливості ландшафту. Поняття „динаміка геосистем”. Стани, їх класифікації.</p>	<p>Лекція - 2 год., самостійна робота – 6 год.</p>	<p>5-25</p>	<p>Підготувати конспект лекції</p> <p>Здати теоретичний матеріал з теми</p>	<p>1</p> <p>4</p>
	<p>3. <u>Генезис та еволюція геосистем.</u> Поняття „генезис”. Генетичні ряди ландшафтів. Поняття „еволюція”. Фактори еволюційного розвитку. Проблема саморегуляції та стійкості геосистем. Саморозвиток. Метахронність. Вік ландшафтних систем.</p>	<p>Лекція - 2 год., самостійна робота – 6 год.</p>	<p>5-7, 18-25</p>	<p>Підготувати конспект лекції</p> <p>Здати теоретичний матеріал з теми</p>	<p>1</p> <p>4</p>
	<p>4. <u>Вчення про антропогенні ландшафти.</u> Становлення та сутність вчення про антропогенні ландшафти. Класифікація антропогенних ландшафтів, їх характеристика. <u>Концепція «культурного ландшафту» (за А.Г. Ісаченком).</u></p>	<p>Лекція - 2 год., самостійна робота – 6 год.</p>	<p>5-7, 9-25</p>	<p>Підготувати конспект лекції</p> <p>Здати теоретичний матеріал з теми</p>	<p>1</p> <p>4</p>
	<p>5. <u>Концепція природно-господарських територіальних систем (ПГТС) (за Г.І. Швєбсом).</u> Зародження вчення про ПГТС. Інформаційні можливості та геоактивні властивості ландшафтів. Класифікація сучасних природно-господарських систем (територіальні: слабозмінні, конструктивні, похідні; аквальні). Антропогенна регуляція ПГТС. Функції ПГТС.</p>	<p>Лекція - 2 год., самостійна робота – 6 год.</p>	<p>14, 17-25</p>	<p>Підготувати конспект лекції</p> <p>Здати теоретичний матеріал з теми</p>	<p>1</p> <p>4</p>

10. Система оцінювання та вимоги

Модуль 1. Методологічні основи ландшафтознавства. Максимальна кількість балів за модуль –37 (**9. Схема курсу**).

Модуль 2. Хорологічні та хронологічні закономірності ландшафтної сфери. Природні комплекси Землі. Максимальна кількість балів за модуль – 42 (**9. Схема курсу**).

Форма контрольного заходу – тест. Максимальна кількість балів за тест – 21 (63 питання, 1 бал за правильні три відповіді).

Підсумкові залікові бали за вивчення освітньої компоненти (за результатами 1, 2 модуля та контрольного тесту (сумарний максимальний бал - 100)) виставляються за шкалами: національною, 100 – бальною, ECTS і фіксується у відомості та заліковій книжці здобувача вищої освіти.

100-бальна система	Оцінка ECTS	Оцінка за національною системою	
		екзамен, диференційований залік	залік
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63			
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Список рекомендованих джерел (наскрізна нумерація)

Основні

1. Арманд Д.Л. Наука о ландшафте. М.: Мысль, 1975. 367 с.
2. Беручашвили Н.Л. Геофизика ландшафта. М.: Прогресс, 1990. 285 с.
3. Исаченко А.Г. Ландшафтоведение и физико-географическое районирование. М.: Высшая школа, 1991. 295 с.
4. Исаченко А.Г. Методы прикладных ландшафтных исследований. Л.: Наука, 1980. 185 с.
5. Маркинцевич Г.И., Клицунова Н.К., Мотузко А.И. Основы ландшафтоведения. Минск, 1986. 367 с.
6. Міллер Г.П., Петлін В.М., Мельник А.В. Ландшафтознавство: теорія і практика. Львів: Видав. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. 172 с.
7. Охременко І.В. Ландшафтознавство: методичні рекомендації до практичних і семінарських занять. Для студентів спеціальностей 106 Географія, 103 Науки про Землю, 014.07 Середня освіта (Географія), денної та заочної форм навчання. Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2017. 32 с.
8. Шищенко П.Г. Прикладная физическая география. К.: Вища школа, 1988. 357 с.

Додаткові

9. Гродзинский М.Д., Шищенко П.Г. Ландшафтно-экологический анализ в мелиоративном природопользовании. К.: Либідь, 1993. 187 с.
10. Гродзинський М.Д. Основи ландшафтової екології. К.: Либідь, 1993. 224 с.
11. Куракова Л.И. Современные ландшафты и хозяйственная деятельность. М.: Изд-во Московского ун-та, 1983. 257 с.
12. Макунина А.А., Рязанов П.Н. Функционирование и оптимизация ландшафтов. М.: Изд-во Московского ун-та, 1988. 135 с.
13. Николаев В.А. Проблемы регионального ландшафтоведения. М.: Изд-во Московского ун-та, 1979. 235 с.
14. Позаченюк Е.А. Экологическая экспертиза: природно-хозяйственные системы. Симферополь: Таврия, 2003. 473 с.
15. Преображенский В.С., Александрова Т.Д., Куприянова Т.В. Основы ландшафтного анализа. М.: Наука, 1988. 191 с.
16. Преображенский В.С. Ландшафты в науке и практике. М.: Мысль, 1981. 157 с.
17. Шищенко П.Г., Швец Г.И. Концепция природно-хозяйственных территориальных систем и вопросы рационального природопользования. География и природные ресурсы. 1987. №4. С. 30-38.

Інформаційні Інтернет-ресурси

18. Гродзинський М.Д. Основи ландшафтної екології. URL: http://eco.com.ua/sites/eco.com.ua/files/lib1/navch_mat/landshaftna_ekologija/1%B3teratura/Grodz_Osnov_landsh_ekol.pdf
19. Гуцуляк В.М. Ландшафтознавство: Теорія і практика. URL: www.twirpx.com/file/1313177/
20. Ландшафтознавство - Енциклопедія Сучасної України. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=53166
21. Ландшафтознавство – Географічний факультет. URL: <http://geography.lnu.edu.ua/course/landshaftoznavstvo>
22. Ландшафтна екологія - Конспект лекцій. URL: http://bookwu.net/book_landshaftna-ekologiya_1075/
23. Міллер Г.П., Петлін В.М., Мельник А.В. Ландшафтознавство: теорія і практика. URL: <http://www.twirpx.com/file/334054/>
24. Міхелі С.В. Основи ландшафтознавства. URL: <http://www.twirpx.com/file/334792/>
25. Охременко І.В. Ландшафтознавство: методичні рекомендації до практичних і семінарських занять. Для студентів спеціальностей 106 Географія, 103 Науки про Землю, 014.07 Середня освіта (Географія), денної та заочної форм навчання. URL: <http://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BA%D0%B0%20%D0%9B%202017.pdf?id=d543383f-3047-411f-aa2b-b49acbaecfc8>